

GÖRÜŞLER VE DÜŞÜNCELER

aktif olabileceğini gösterecek deprem habercisi olarak yorumlanabilir.

Ecemiş Fayı'na en iyi örnek batı komşumuz Yunanistan'da, yakın tarihte olan bir deprem verilebilir. Bu kısım EOS'dan (EOS, Transactions, American Geophysical Union, Volume 76, Number 50, December 12, 1995) değiştirilmeden alınmıştır. *Makalenin başlığı "Unexpected Shock Rocks an Aseismic Area" tercümesi "Beklenilmedik bir şok asismik (sakin) bir bölgeyi salladı".* Aşağıda bu Grevana depremi ile ilgili bazı çarpıcı notlar verilmektedir. 13 Mayıs 1995 tarihinde Yunanistan'ın kuzeybatısında Grevana şehri yakınında 6.6 büyüklüğünde şiddetli bir deprem oldu. Bu beklenilmedik deprem tüm sismologları şaşırt-

tı. Grevana depremi, tamamen asismik olarak düşünülen bir bölgede meydana geldi. Bu bölgeyi içine alan Yunanistan'ın orta kesiminde tarihsel depremlere ait delil bulunmamaktadır. Ayrıca, aktif bölgeler yakınında, sismik olarak düşük komşu bölgelerde az da olsa bir sismik aktivite görülmesine rağmen bu bölgede 20. yüzyılda herhangi bir sismik aktivite gözlenmemiştir. Bu bölgede genç Kuvaterner yaşlı faylanmalar bulunmasına rağmen, bu düşük sismisite bölgesi uygulamada aktif olmayan bir bölge olarak kabul edildi. Hiç deprem riski yokmuş gibi barajlar inşa edildi ve bu alan nükleer bir santralin kurulması için uygun aday bölge olarak gösterildi. Sismik olarak aktif olmayan bir bölge olarak düşünülen Gre-

vena'yı vuran bu hasar yapıcı deprem, çoğu bilim adamını ve hükümet yetkililerini şaşırttı. Fakat gerçekten bu deprem beklenilmiyor muydu? Ancak paleosismik araştırmalar bu asismik olarak düşük bölgelerin magnitudü 7.0 civarında olan büyük depremlere maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Bu bölge yakınında Ege'deki eski kıyı hatları, M.ö. 1000, M.Ö. 400. ve M.S. 400 yıllarındaki depremler sonucu, deniz seviyesinin 1 metre kadar alçaldığını göstermektedir, Bu eski kıyı hatları, sismik yükselmelerin birer delilleridir.

Umarız yukarıdaki makaladan tercüme edilen alıntılar ve bizim Önerilerimiz bir ders olur ve Ecemiş Fayı'nda böyle affedilemeyecek hata yapılmaz.

Yerbilimlerinde Etik

Bir yerbilimcinin bir meslek bireyi ve öncesinde bir birey olarak uyması gereken asıl ilkeler nasıl özetlenebilir? Bu konuda vurgulanabilecek ilkeler demeti aşağıda sunulduğu gibi olabilir mi?

1- Bir yerbilimci olarak yer yüzünü, gezegenleri ve bunlara ilişkin süreçleri irdelemek, kavramak ve bunlara ilişkin bilgiyi meslektaşlarına ve kamuya iletmek;

2- Toplum için gerekli olan enerji, mineral ve su kaynaklarını, çevresel ve ekonomik sorumluluk içinde, bulmak, geliştirmek ve üretmek; bu kaynakların yağmalanmasını ve bilinçsizce harcanmasını önleme yönünde meslektaşlarını ve kamuyu bilgilendirmek ve motive etmek;

3- Yerbilimleri bilgisini çevre, mühendislik ve arazi kullanımı planlaması alanlarında uygulamak; çevre tahribatı ile çevre kirliliğini üreten etmenler ve bunların önlenmesi konularında çalışmalar oluşturmak ve sonuçları meslektaşlarına, üyesi bulunduğu tüzel kişiliklere ve kamuoyuna aktarmak;

4- Yersarsıntıları, volkanlar, su taşkınları ve öteki jeolojik tehlikeler konusunda bilgiyi tanımlamak, bütünlemek ve aktarmak; bu tehlikelerin sözkonusu olabileceği yöreleri önceden belirlemeye çalışmak; olay öncesi ve sonrasında tüm yaşamın ve üretilmiş değerlerin en az zararla kurtarılması yönünde bilgilendirmek ve bilgilendirmek;

5- Yerbilimleri alanındaki az

Dursun BAYRAK

MTA Jeoloji Etüdleri Dairesi

GÖRÜŞLER VE DÜŞÜNCELER

gözlenir oluşukların korunması ve topluma maledilmesi konusunda çalışmalar üretmek;

6- Araştırma alanındaki çalışmalarını kendi öz nitelikleri ile desteklemek ve bu anlamda meslekdaşlarının ve toplumun bilimsel, kültürel ve etik gelişimini artırıcı yönde etkin katkıda bulunmak;

7- Yerbilimleri alanında yükümlendiği çalışmaları ilerletmek, meslekdaşlarının çalışmalarını bozucu davranışlara girişmemek; kamuyu, yeni yerbilimcileri ve meslekdaşlarını yerbilim bilgileri konusunda donatmak; öz-saygısını çalışmaları nedeni ile ilintide bulunduğu çevreye ve kendine karşı taşımak;

8- Kamuya ve üyesi bulunduğu tüzel kişiliklere karşı yükümlülüklerinin sürekli bilincinde olmak; çaba ve olanaklarını, zamanı en ekonomik yönde değerlendiren, bu yükümlülükler doğrultusunda yönlendirmek;

9- Yerbilimleri alanındaki bireyler ve tüzel kişilikler bir meslek sorumluluğu ilkeleri demetini edinmek ya da oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda yerbilimleri ile uğraşan özel ve tüzel kişilikleri, kurum ve kuruluşları bu ilkeler çerçevesinde, karşılıklı işbirliği bağ(lar)ı\ içinde bir ortak platforma taşımaya uğraşmak;

10- Bilgiyi zaman, yer ve ölçek bağlamında bütünsel kılmak; dürüst, nesnel, tartışmaya açık/önyargısız, gözlemci, güvenilir, uzmanlaşmış ya da en azından yeterliliğini kanıtlamış, meraklı ve irdeleyici, kendisini sorumluluklarına adanmış, işbirliğine yatkın, açık, yaratıcı, direngen, öngörülü, teşvik edici,

şevkli olmak zorunda olduğunu bilmek;

11- Eleştirilerinde yıkıcı değil yapıcı olmak; gerektiğinde özelleştiriden kaçınmamak;

12- Kamu yararına ilişkin olarak ve üyesi bulunduğu tüzel kişiliğin amaçları doğrultusunda gerek tüzel kişiliğin üyelerinin, gerekse de tüzel kişilik üyesi olmayanların özgürce tartışabilecekleri platformlar oluşturmaya çabalamak;

13- Tüzel kişilik-üyeier ve üye-üye ilişkileri bağlamında sağlıklı bir işbirliği ve bilgilendirme akışının oluşmasına çabalamak;

14- Üyesi olduğu tüzel kişilik üyeleri arasından çalışmaya yatkın bireyler ya da grupların, maddi karşılık beklemezsizin kamuya yararlı olmalarını özendirmek; çalışma disiplini kurumsallaştırma yönünde çaba harcamak;

15- Üye-tüzel kişilik ve üye-üye ilişkilerinde karşılıklı yetki, hak ve sorumlulukları gözetmek; çalışma komisyonları, alt komisyonları ve kurullarında görev almak, görev alınmasını teşvik etmek; yürüttüğü çalışmaları sonuçlandırmak;

16- Çalışmalarında ırk, dil, din, mezhep, cinsiyet, yaş ve fiziksel etmenler ayrımlarını gözönünde tutmayıp, salt meslek alanındaki çalışmalar ile kamuya-topluma bakış konularındaki tartışmaları egemen kılmak;

17- Çalışma-araştırma yürütüğü konularda;

- Getirilmiş bir teoriyi güçlendirme ya da destekleme yönünde gerçek olmıyan, düzmece verileri kullanmamak; bir öteki

deyişle verileri uydurmamak ve çarpıtmamak;

- Diğer meslekdaş(lar)ınca üretilmiş çalışmaları ve sonuçlarını ya da bir bölümünü kendi adına yayımlamamak; bir diğer deyişle çalıntı yapmamak, plagiarizme sapmamak;

- Maddi ya da kariyerist kişisel/grupsal çıkarlar için araştırma yürütülen alanda bilinçli yanlış bilgilendirmeye yönelmemek;

- Bir alanı ya da konuyu (egemenlik alanı olarak) sahiplenmemek;

- Veriyi toplamakta ya da çözümlenmekte asıl alınan varsayımlar ve yöntemlerin dayandığı öngörülerde belirsizlik ve karışıklığa düşmemek;

- Bilgi ve bulguları bilinçli olarak gizlememek;

- Çalışmasını, özen göstermeksizin, birden çok yayımda yayımlamaya yönelmemek;

- Edinmiş olduğu bulgular ve varmış olduğu sonuçların diğer bireyler ya da birimlerce daha sağlıklı ölçüde bulgulanmış, edinilmiş ve sınanmış olabildiği gerçeğini kabul etmektir.

Kuşkusuz bu ilkelerden uygulamada olanaksız olanları düşünülebilir ya da belirtilmesi gözden kaçmış yeni ilkeler söz konusu kılınabilir. Elinizdeki kodifikasyonun AAPG'nin yayımlamış olduğu "Ethics in Geosciences" adlı yayından ve ODTÜ Su- altı Araştırmaları Derneğinin (SAD) yayınladığı bir broşür'deki "Törel ilkeler" bölümünden yararlanılarak oluşturulmuş olduğunun belirtilmesi gerekir, Bu açıdan tartışmaya açacak ya da katkı oluşturacak yazılarınızı Haber Bülteninde görebilmek dileği ile...